

Tuomioistuinten käytössä olevien tietojärjestelmien kehittämisen jatkoseuranta

ASIA

Oikeuskanslerin yleisiin tuomioistuimiin kohdistuvassa laillisuusvalvonnassa, johon kuuluu muun ohella oikeuskanslerin tehtäväksi säädetty rangaistustuomioiden tarkastaminen ja hovi-oikeuden oikeuskanslerille tuomioistuinlain nojalla tekemien mahdollisia virkasyyteasioita koskevien ilmoitusten käsittely, tulee vuosittain ilmi verraten runsaasti virheitä rikosasioiden tuomitsemistoinnassa. Mainitunlaisia virheitä ovat muun ohella rangaistuksen tuomitseminen syyte-oikeudeltaan vanhentuneesta rikoksesta, rangaistusasteikon ylittäminen tai alittaminen sekä pituudeltaan lainvastaisen ehdollisen vankeuden koeajan määrääminen.

Asioissa käräjäoikeuksilta pyydetyissä selvityksissä on usein tuotu esiin, että virheet ovat seurausta kovassa työpaineessa tapahtuneesta huolimattomuudesta, josta aiheutuvia virheitä voitaisiin ehkäistä sillä, että käräjäoikeuksien käyttämä asiankäsittelyjärjestelmä varoittaisi tuomaria ratkaisun lainvastaisuudesta.

Kerrotun seurauksena mainitunlaisia toiveita on viime vuosien aikana saatettu tietoon Tuomioistuinvirastolle, joka huolehtii tuomioistuinten toimintaedellytyksistä sekä kehittää, suunnittelee ja tukee niiden toimintaa (apulaisoikeuskanslerin päätökset 18.10.2022 dnro [OKV/1545/30/2022](#) ja 25.10.2022 dnro [OKV/1630/30/2020](#) sekä päätökseni 2.1.2023 dnro [OKV/1729/31/2022](#) ja 9.2.2024 dnro [OKV/1970/30/2022](#)).

Apulaisoikeuskansleri on lisäksi rikosprosessin sujuvoittamista arvioineen työryhmän muistiosta oikeusministeriölle 30.8.2023 antamassaan lausunnossa ([OKV/880/21/2023](#)) todennut pitävänsä tärkeänä työryhmän esiin tuomaa ajatusta lisätä AIPA-järjestelmään toiminnallisuuksia,

jotka ehkäisisivät tuomitsemistoiminnassa tapahtuvia inhimillisiä virheitä. Myös oikeuskansleri on lakivaliokunnalle 10.10.2023 oikeuskanslerin vuoden 2022 kertomuksesta eduskunnan laki-valiokunnalle antamassaan asiantuntijalausunnossa ([OKV/1921/22/2023](#)) todennut voivansa yhtyä toiveeseen, että tuomioistuinten tietojärjestelmien kehittämismahdollisuuksia arvioitaisiin myös mainitunlaisesta näkökulmasta. Oikeuskansleri on tuolloin tarkentanut, että tietojärjestelmien kehittäminen ja ylläpitäminen vaatii resursseja, mutta kokonaisuudessaan tämänkaltaisen tietojärjestelmien kehittäminen voisi merkittävästikin vähentää virheiden määrää ja lisätä kansalaisten oikeusturvaa.

Erilaisista vaihtoehtoista käyttäjää varoittavien toimintojen luomiseksi tietojärjestelmiin apulais-oikeuskansleri on lisäksi keskustellut Tuomioistuinvirastoon 22.11.2022 tekemällään laillisuusvalvontakäynnillä ([OKV/2387/71/2022](#)). Myös apulaisoikeuskanslerin 2.12.2024 Tuomioistuinvirastoon tekemällä laillisuusvalvontakäynnillä (OKV/2564/71/2024) keskusteltiin muun ohella AIPA-järjestelmän jatkuvan kehittämisen vaiheesta.

TUOMIOISTUINVIRASTOLTA PYYDETYT TIEDOT

Apulaisoikeuskansleri on aiemmin omasta aloitteestaan seurannut yleisten tuomioistuinten käytössä olevien tietojärjestelmien kehittämistä sekä pyrkinyt selvittämään muun ohella mahdollisuuksia sisällyttää järjestelmiin tuomitsemistoimintaa tukevaa automaatiota. Tarkastelun kohteen on ollut erityisesti rikosasioiden AIPA-järjestelmä, joka otettiin valtakunnallisesti käyttöön toukokuussa 2024.

Apulaisoikeuskansleri on asiaa koskevassa päätöksessään 3.4.2025 ([OKV/2521/70/2022](#)) tuonut esiin, että oikeuskanslerin laillisuusvalvontakäytännössä on edellä selostetuin tavoin pidetty kuvatus kaltaisen lainkäyttöä tukevan automaation kehittämistä tärkeänä. Apulaisoikeuskansleri on päätöksessään pyytänyt Tuomioistuinvirastoa ilmoittamaan, miten AIPA-järjestelmää tullaan jatkossa kehittämään.

Apulaisoikeuskansleri on lisäksi päätöksessään 8.4.2025 ([OKV/1129/70/2024](#)) todennut, että AIPA-järjestelmästä lähtevistä sähköpostiviesteistä on puuttunut ns. luottamuksellisuusilmoitus. Apulaisoikeuskansleri on pyytäen Tuomioistuinvirastoa ilmoittamaan kerrotun vuoksi myös toimenpiteistä AIPA-järjestelmästä lähetettävien sähköpostien luottamuksellisuusilmoituksen osalta.

Tuomioistuinvirasto on lähettänyt oikeuskanslerinvirastoon 7.11.2025 päivätyn vastauksen apulaisoikeuskanslerin edellä mainittuihin pyyntöihin. Tuomioistuinvirasto viittaa vastauksessaan apulaisoikeuskanslerin 3.4.2025 antamassa päätöksessä ja tämän 30.8.2023 antamassa lausunnossa mainittuihin toiminnallisuuksiin, joilla voitaisiin sujuvoittaa työntekoa AIPA:ssa ja vähentää tuomitsemistoiminnassa tehtäviä virheitä. Tuomioistuinviraston mukaan

apulaisoikeuskanslerin päätöksessä ja lausunnossa esille tuotuja toiminnallisuuksia on osittain jo toteutettu. Osittain ne ovat työn alla tai mukana vielä työstettävänä olevassa AIPA:n tuotestrategiassa vuosille 2026-2029. Tuomioistuinvirasto selostaa vastauksessaan varsin laajasti muutoinkin, miten AIPA-järjestelmää on kuluvana vuonna kehitetty ja tullaan jatkossa kehittämään. Tuomioistuinvirasto toteaa tarkemmin muun ohella seuraavaa:

- Asiakirjahallinnon osalta AIPA:an on kuluvan vuoden aikana toteutettu asiakirjojen manuaalista metatiedottamista helpottavia toimintoja. Ensi vuonna on tarkoitus muun ohella mahdollistaa useiden asiakirjojen avaaminen yhdellä kertaa, mikä helpottaa käyttäjää erityisesti laajoissa asioissa.
- AIPA:sta lähtevään sähköpostiin lisättävä luottamuksellisuusilmoitus määritellään kuluvan loppuvuoden aikana ja toteutetaan ensi vuoden alkupuolella siten, että se voidaan ottaa käyttöön ensi vuoden alkukesällä julkaistavassa AIPA:n versiossa.
- Haastemiestoimintojen osalta on kuluvana vuonna helpotettu haastemiesten mahdollisuuksia etsiä aikaisemmista tiedoksiannoista tietoja asiakkaan tavoittamiseksi. Ensi vuonna on tarkoitus luoda muun ohella haastemiehille mahdollisuus hakea menneisyydessä tai tulevaisuudessa erääntyviä tiedoksiantojen määräaikoja koko viraston tai yksittäisen haastemiehen osalta.
- OmaTuomioistuin-asiointiportaali avataan suunnitelman mukaan käräjäoikeuden asiakkaille kuluvan joulukuun alun aikana. Sitä kautta voi nyt ensimmäisessä vaiheessa asioida avioeroasioissa.
- Ensi vuoden aikana helpotetaan manuaalisesti jaeltavien ilmoitusten muodostamista ja lähettämistä AIPA:sta. Nykyisin käyttäjien vastuulla olevia manuaalijakeluita on muutenkin tarkoitus kehittää muodostamalla ratkaisun tietojen perusteella valmiita jakeluryhmiä, joihin käyttäjä syöttää tarvittavat tiedot ja lähettää jakelut.
- AIPA:n vuosien 2026–2029 kehittämissuunnitelmaan on sisällytetty käyttäjien toivomia ilmoituksia teknisluontoisista virheistä varoittamiseksi ja niiden estämiseksi. Tällaisia toimintoja voisivat olla esimerkiksi varoitukset rangaistuslajin tai -asteikon minimin alittamisesta ja maksimin ylittämistä sekä koeajan minimin alittamisesta ja maksimin ylittämistä.
- Syyteoikeuden vanhentumisen seuranta helpottuu ensi vuoden alussa julkaistavassa versiossa. Sen myötä AIPA-käyttäjä voi seurata asialta, milloin syyteoikeus on vanhentumassa. Vaatimukselta on myös mahdollista tarkistaa, onko vanhentuminen katkaistu. Lisäksi AIPA:n hakutoiminnoilla voi hakea asioita syyteoikeuden vanhentumisajankohdan perusteella.

RATKAISU

Arviointi

Totean pitäväni hyvin myönteisenä ja kannatettavana Tuomioistuinviraston ilmoittamaa, jonka mukaan automaation lisääminen virheistä varoittamiseksi ja niiden estämiseksi on otettu AIPA:n vuosien 2026-2029 kehittämissuunnitelmaan. Oikeuskanslerin laillisuusvalvontakäytännössä on edellä selostetuvin tavoin jo pitkään pidetty kuvatun kaltaisen lainkäyttöä tukevan automaation kehittämistä tärkeänä.

Pidän niin ikään myönteisenä, että syyteoikeuden vanhentumisen seurannasta todettu näyttäisi vastaavan päätöksessäni asiassa dnro [OKV/1970/30/2022](#) esittämäni ajatusta, jonka mukaan tietojärjestelmien lainkäyttötoimintaa tukevat toiminnallisuudet voisivat ehkäistä jo haastetta annettaessa ja sen viimeistä tiedoksiantopäivää asetettaessa tapahtuvia virheitä. Jo ennen pääkäsittelyä kärjätuomaria tukeva toiminnallisuus on omiaan ehkäisemään niin syyteoikeuden vanhentumista asian kärjäoikeuskäsittelyn aikana kuin syyteoikeudeltaan vanhentuneen syytekohtan tarpeetonta käsittelyä kärjäoikeuden pääkäsittelyssä.

Tuomioistuinviraston vastauksessa selostetut AIPA-järjestelmän käytettävyyttä lisäävät useat toimet ovat oletettavasti lisäksi omiaan tukemaan tuomarien jaksamista ja työn tehokkuutta ja siten välillisesti turvaamaan asioiden joutuisaa ja muutoinkin asianmukaista käsittelyä. Pidän niin ikään myönteisenä sitä, että Tuomioistuinviraston mukaan AIPA-kehityksen kykyä reagoida käyttäjien tarpeisiin on tarkoitus parantaa uudella nopeammalla julkaisurytmillä.

Johtopäätökset

Edellä kerrotun perusteella Tuomioistuinviraston vastaus apulaisoikeuskanslerin asioissa OKV/2521/70/2022 ja OKV/1129/70/2024 antamissaan päätöksissä Tuomioistuinvirastolle esittämiin pyyntöihin ilmoittaa mahdollisista kehittämistoimistaan ei anna aiheutta enempään toimenpiteisiin. Lähetän kuitenkin tämän päätökseni siinä esittäminenä näkemyksineen tiedoksi oikeusministeriölle ja Tuomioistuinvirastolle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Osastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Markus Löfman